

REMISSVAR

2025-06-18

Dnr: BO 2025-0136

Justitiedepartementet
Ju.remissvar@regeringskansliet.se

Utmönstring av permanent uppehållstillstånd och vissa anpassningar till miniminivån enligt EU:s migrations- och asylpakt (SOU 2025:31)

(dnr Ju2025/00838)

Inledning

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barns och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Vidare beaktas de allmänna kommentarerna och rekommendationerna till Sverige från FN:s kommitté för barnets rättigheter (barnrättskommittén).

Barnombudsmannen tar emot ett stort antal remisser och har inte möjlighet att lämna synpunkter på alla. Även för remisser av betänkanden och promemorior som har direkt betydelse för barn och deras rättigheter avstår Barnombudsmannen många gånger från att lämna synpunkter, eller avgränsar svaret till övergripande synpunkter eller synpunkter på vissa förslag och bedömningar. I detta remissyttrande avgränsar Barnombudsmannen sitt remissvar till övergripande synpunkter och synpunkter avseende förslaget om rättslig rådgivning, rättsligt bistånd och biträde samt förslaget att utmönstra permanent uppehållstillstånd för vissa grupper.

Övergripande synpunkter

Under senare år har ett stort antal lagstiftningsåtgärder som berör barn föreslagits och även genomförts på det migrationsrättsliga området. Helhetseffekten på barns rättigheter av dessa förslag och ändringar är svår att överblicka, vilket är mycket bekymmersamt. Om det finns risker för barns rättigheter som är svåra att bedöma och överblicka bör nya förslag som rör barn inte tas vidare utan en sammantagen och fördjupad analys. Vidare är det, när så många initiativ tas på ett och samma område, extra viktigt att göra systematiska utvärderingar av de sammantagna effekterna.

7.6 Utredningens förslag om kompletterande bestämmelser när det gäller tillhandahållande av rättslig rådgivning, rättsligt bistånd och biträde

Barnombudsmannen avstyrker förslaget att den kostnadsfria rättsliga rådgivningen enligt asylprocedurförordningen ska begränsas i tid till den del det rör barn (avsnitt 7.6.6).

Barnombudsmannen ser påtagliga risker med förslaget ur ett barnrättsligt perspektiv och rättssäkerhetsperspektiv för barn. Det ska i sammanhanget understrykas att barn kan ha egna grunder för asyl och, i sin egenskap av att vara barn, ha särskilda behov i asylprocessen. Utöver att den fråga som ligger till grund för ansökan kan vara komplex kan det också ta tid för en person som barnet inte känner, såsom ett juridiskt ombud, att vinna barnets förtroende och få barnet att berätta. Om ett ombud har mycket begränsat med tid till sitt förfogande ser Barnombudsmannen att det finns stor risk att följden blir att barn som har egna asylskäl inte får stöd att identifiera och lyfta fram dessa.

Utgångspunkten är att den asylsökande ska ha rätt till en timmes kostnadsfri rättslig rådgivning under asylprocessen hos Migrationsverket. Om det finns skäl ska ytterligare en timmes sådan rådgivning kunna beviljas. Barnombudsmannen anser att förslaget till reglering behöver ändras så att särskild hänsyn ska tas till att mer tid kan behövas när den asylsökande är ett barn.

Det är enligt Barnombudsmannen anmärkningsvärt att utredningen i förhållande till förslaget inte alls gör tydliga kopplingar till barnkonventionen, särskilt principen om barnets bästa (artikel 3). Det är tydligt för Barnombudsmannen att utredningens uppdrag enligt direktiven – att Sverige ska ha ett regelverk som så långt det är rättsligt möjligt begränsar asylsökandes rättigheter – har gjort att bedömningen av konsekvenser för barn och deras rättigheter blivit bristfällig. Barnombudsmannen erinrar om att barnkonventionen numera är svensk lag och att det bland annat innebär ett tydliggörande av att principen om barnets bästa är ett tillvägagångssätt i beslutsprocesser. Det betyder att när ett enskilt barn eller en grupp barn kommer påverkas av ett beslut måste beslutsprocessen innehålla en utvärdering av konsekvenserna för barnet/barnen, och beslutsfattaren ska motivera på vilket sätt hänsyn har tagits till barnets bästa, bland annat hur barnets intressen har vägts mot andra intressen¹. Barnombudsmannen vill i sammanhanget betona att enligt barnkonventionen ska barnets bästa *beaktas i första hand*, dvs. inte bara vara ett intresse bland andra utan tillmätas särskild vikt i den intresseavvägning som ska göras.

8.5 Utredningens förslag om hur permanenta uppehållstillstånd ska utmönstras för vissa grupper

Barnombudsmannen avstyrker förslaget till den del det rör barn. Det är utifrån Barnombudsmannens utgångspunkt särskilt angeläget att inte barn och deras kärnfamilj omfattas av förslaget om det blir verklighet.

Enligt förslaget ska det etableras en ordning med enbart tidsbegränsade uppehållstillstånd för flyktingar, alternativt skyddsbehövande, vidarebosatta (kvotflyktingar), varaktigt bosatta samt för utlänningsar som beviljas uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter och vid vissa verkställighetshinder.

Att ta bort möjligheten till permanent uppehållstillstånd kommer att innebära en ökad risk jämfört med idag att få avslag på ansökan om förlängt uppehållstillstånd och därmed lämna Sverige. Det kommer även att innebära att barn och deras föräldrar får en betydligt mer osäker och oviss livssituation under lång tid, innan det är möjligt att ansöka om medborgarskap. En sådan oviss tillvaro kommer att motverka familjers möjligheter att rota sig och försvåra förutsättningarna för föräldrar att utöva ett gott och tryggt föräldraskap. Det måste här understrykas att de år som ett barn kan komma att behöva vistas här med sin familj i en oviss

¹ Se proposition 2017/18:186, Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter, s. 96.

situation och med den påverkan detta innebär för familjen, för ett barn är lång tid i dess liv.

Sammantaget innebär förslaget en påtaglig försämring för barn och barns rättigheter. Barnombudsmannen ser en risk att flertalet rättigheter i enlighet med barnkonventionen kommer påverkas negativt för de barn som berörs. Till exempel rätten till icke-diskriminering (artikel 2), rätten till bästa möjliga hälsa (artikel 24) och rätten till den levnadsstandard som krävs för barnets utveckling (artikel 27). Barnombudsmannen anser också, i likhet med förslaget ovan, att det är anmärkningsvärt att utredningen i förhållande till förslaget inte alls gör tydliga kopplingar till barnkonventionen, särskilt principen om barnets bästa (artikel 3) som föreskriver att det, vid alla åtgärder som rör barn, i första hand ska beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.

Utredningen konstaterar själv att dess förslag sammantaget innebär en tydlig skärpning av det nuvarande svenska regelverket och att det även gäller för barn (se betänkandet s. 253). Vad specifikt rör förslaget att utmönstra permanent uppehållstillstånd konstaterar utredningen bland annat att de föreslagna ändringarna innebär sämre förutsebarhet och trygghet jämfört med nuvarande regler för de barn som berörs och att detta kan medföra en ökad risk för negativa hälsoeffekter, men konstaterar därefter att uppdraget från regeringen har varit att ta ställning till *hur* möjligheten att beviljas permanent uppehållstillstånd *ska* utmönstras för vissa utlänningar (se betänkandet s. 254 f.). Barnombudsmannen vill betona att det är orimligt att dessa typer av direktiv skulle befria utredningar från skyldigheten som föreskrivs i artikel 3 i barnkonventionen – att ta ställning till vad som är barnets bästa, vilka kriterier som det grundas på, och hur barnets bästa har vägts mot andra intressen i en avvägning där vad som är barnets bästa ska tillmätas särskild vikt.² Se också ovan, avsnitt 7.6.

Beslut har fattats av barnombudsmannen Juno Blom. Föredragande i ärendet har varit juristen Karin Juhlén. I den slutliga handläggningen av ärendet har även biträdande avdelningschefen och chefsjuristen Tove Björnheden deltagit.

Juno Blom
Barnombudsman

Kopia till:

ju.L7@regeringskansliet.se

² Jfr. prop. 2017/18:186 s. 96.